

Jerzy Stefan Stawiński

Jerzy Stefan Stawiński	
	
Data i miejsce urodzenia	1 lipca 1921 <u>Zakręt</u>
Data i miejsce śmierci	12 czerwca 2010 <u>Warszawa</u>
Zawód, zajęcie	prozaik, <u>scenarzysta</u> i <u>reżyser filmowy</u> , autor słuchowisk radiowych
Małżeństwo	<u>Helena Amiradżibi-Stawińska</u>
Odznaczenia	
	

Jerzy Stefan Stawiński (ur. 1 lipca 1921 w Zakręcie, zm. 12 czerwca 2010 w Warszawie) – polski prozaik, scenarzysta i reżyser filmów fabularnych, autor słuchowisk radiowych. Współtwórca największych sukcesów polskiej szkoły filmowej.

Życiorys

Dzieciństwo i młodość

Był synem Leona Władysława Biegeleisena (1885–1944) i Stefanii z Kołakowskich.

Dorastał na warszawskim Żoliborzu, gdzie uczęszczał do V Państwowego Liceum i Gimnazjum im. Księcia Józefa Poniatowskiego. W gimnazjum należał do 14. Warszawskiej Drużyny Harcerzy. Maturę zdał w maju 1938. Następnie odbywał służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Łączności w Zegrzu.

II wojna światowa i lata powojenne

Walczył w kampanii wrześniowej w plutonie łączności artylerii dywizyjnej 20 Dywizji Piechoty. Brał udział w bitwie pod Zegrzem, następnie walczył na Pradze, w obronie prawobrzeżnej części Warszawy, dowodząc plutonem telefoniarzy^[1].

Podczas okupacji niemieckiej pracował jako urzędnik - inspektor celny w 36 Urzędzie Skarbowym Warszawa-Żoliborz. W marcu 1940 wstąpił do podziemnej organizacji harcerskiej, która później stała się pułkiem AK „Baszta”. Dowodził plutonem, a następnie kompanią łączności o kryptonimie *K-4*. Posługiwał się pseudonimami *Łącki* i *Lucjan*.

Następnie uczestniczył w powstaniu warszawskim jako dowódca kompanii. Był odpowiedzialny za łączność pułku „Baszta”. 27 września ewakuował się kanałami z Mokotowa do Śródmieścia.

Po upadku powstania przebywał w niewoli niemieckiej w Stalagu 344 Lamsdorf (Łambinowice), 19 października 1944 został przeniesiony do Oflagu VII A Murnau.

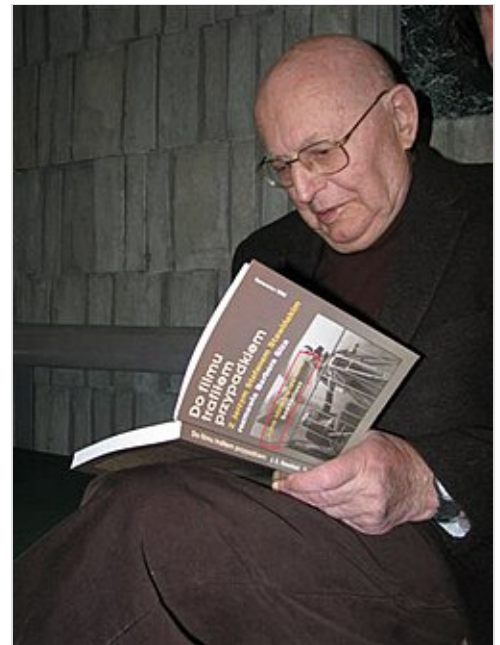
Po wyzwoleniu (29 kwietnia 1945) przez wojska Pattona udał się do Anglii, gdzie zgłosił się do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Od 1946 do 1947 służył w 2 Korpusie Polskim we Włoszech pod dowództwem gen. Andersa.

Do Polski powrócił w 1947. Studiował na Wydziale Prawa UW, gdzie w 1952 uzyskał tytuł magistra.

Pisarz

Dorobek literacki Stawińskiego jest poświęcony głównie tematyce wojennej i okupacyjnej. Oprócz jego sztandarowej powieści *Młodego warszawiaka* *zapiski z urodzin*, która doczekała się sześciu wydań, napisał też m.in.: *Światło we mgle* i *Piszczyk*.

W latach 1950–1954 pracował w wydawnictwie PIW. Należał do ZLP od 1955 aż do rozwiązania związku w 1983. Był również członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich.

Jerzy Stefan Stawiński – Warszawa, 8 grudnia 2009

Grób Jerzego Stefana Stawińskiego na cmentarzu Wojskowym na Powązkach

Scenarzysta

Odegrał kluczową rolę w formowaniu się polskiej szkoły filmowej jako jej główny scenarzysta. Nazywano go nawet polskim Zavattinim^[2], porównując do największego scenarzysty filmów włoskiego neorealizmu.

W latach 1957–1965 był kierownikiem literackim Zespołu Filmowego „Kamera”. Na podstawie jego scenariuszy powstały wybitne filmy: Kanał (1957) Andrzeja Wajdy oraz Człowiek na torze (1957), Eroica (1958) i Zezowate szczęście (1960) Andrzeja Munka. Stawiński napisał również scenariusz do Krzyżaków (1960) w reżyserii Aleksandra Forda.

W latach 60. i 70. sam zajął się reżyserowaniem filmów na podstawie swoich scenariuszy. Powstały wtedy m.in. obrazy: Rozwód nie będzie (1964) i Pingwin (1965). Niektóre filmy współreżyserowała jego żona Helena Amiradżibi-Stawińska, np. Przedświąteczny wieczór (1966) czy Kto wierzy w bociany? (1971).

Od 1972 do 1974 pełnił funkcję kierownika artystycznego w Zespole „Panorama”, a w latach 1977–1981 w Zespole Filmowym „Iluzjon”. Ponadto od 1969 do 1974 przewodniczył Sekcji Autorów Scenariuszy.

Śmierć

Zmarł w wieku 89 lat w swoim domu na warszawskim Mokotowie^[3], pochowany 23 czerwca 2010 na cmentarzu Wojskowym na Powązkach^[4] (kwatera B II 30-Tuje-8)^[5].

Książki

- *Herkulesy*, Iskry, 1953
- *Katarzyna*, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1955
- *Godzina „W”*; *Węgrzy*; *Kanał*, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1956
- *Sześć wcieleń Jana Piszczyka*, Iskry, 1959
- *Pogoń za Adamem*, Czytelnik, 1964
- *Wieczór przedświąteczny*, Czytelnik, 1965
- *Kanał. Ucieczka*, Czytelnik, 1966
- *Godzina szczytu*, Czytelnik, 1968
- *Nie zawijając do portów*, Czytelnik, 1970
- *Pamiętnik trzech mórz i jednego oceanu*, Czytelnik, 1973, 1976
- *I będzie miał dom...*, Czytelnik, 1976
- *Młodego warszawiaka zapiski z urodzin*, Czytelnik, 1977, 1978, 1980, Przedświt, 1990, Aula, 2000
- *Notatki scenarzysty*, Czytelnik, 1979, 1983
- *Kanał i inne opowiadania*, Czytelnik, 1981
- *13 dni z życia emeryta*, Czytelnik, 1982
- *Pasje Franciszka Liszta*, Wyd. RTV, 1982
- *Opowieści powstańcze*, Czytelnik, 1984, Trio, 2004
- *Smutnych losów Jana Piszczyka ciąg dalszy*, Czytelnik, 1986
- *Nieklamane oblicze Jana Piszczyka*, Alfa, 1990
- *Głupia miłość*, Wyd. Warszawskie, 1996
- *Pułkownik Kwiatkowski*, Biutex, 1996

- *Piszczyk*, Trio, 1997
- *Opowieści satyryczne*, Trio, 2000
- *Do filmu trafiłem przypadkiem*, Trio, 2007

Scenariusze filmowe

- 2007 *Jutro idziemy do kina*, reż. Michał Kwieciński
- 1995 *Pułkownik Kwiatkowski*, reż. Kazimierz Kutz
- 1993 *Straszny sen Dzidziusia Górkiewicza*, reż. Kazimierz Kutz
- 1988 *Obywatel Piszczyk*, reż. Andrzej Kotkowski
- 1984 *5 dni z życia emeryta*, reż. Edward Dziewoński
- 1980
 - *Urodziny młodego warszawiaka*, reż. Ewa Petelska, Czesław Petelski
 - *Bo oszalałem dla niej*, reż. Sylwester Chęciński
- 1979
 - *Godzina „W”*, reż. Janusz Morgenstern
 - *Ojciec królowej*, reż. Wojciech Solarz
- 1978 *Bilet powrotny*, reż. Ewa Petelska, Czesław Petelski
- 1977 *Akcja pod Arsenalem*, reż. Jan Łomnicki
- 1974 *Urodziny Matyldy*, reż. Jerzy Stefan Stawiński
- 1973 *Godzina szczytu*, reż. Jerzy Stefan Stawiński
- 1973 *Wielka miłość Balzaka*, reż. Wojciech Solarz
- 1972 *Fortuna*, reż. Helena Amiradżibi-Stawińska
- 1970
 - *Pogoń za Adamem*, reż. Jerzy Zarzycki
 - *Kto wierzy w bociany?*, reż. Jerzy Stefan Stawiński, Helena Amiradżibi-Stawińska
- 1967
 - *Zabijaka*, reż. Stanisław Lenartowicz
 - *Poczmistrz*, reż. Stanisław Lenartowicz
- 1966 *Przedświąteczny wieczór*, reż. Jerzy Stefan Stawiński, Helena Amiradżibi-Stawińska
- 1965 *Pingwin*, reż. Jerzy Stefan Stawiński
- 1963 *Rozwodów nie będzie*, reż. Jerzy Stefan Stawiński
- 1962 *Miłość dwudziestolatków (L'Amour à vingt ans)*, reż. Andrzej Wajda, epizod
- 1961 *Historia współczesna*, reż. Wanda Jakubowska
- 1960
 - *Zezowate szczęście*, reż. Andrzej Munk
 - *Krzyżacy*, reż. Aleksander Ford
- 1959 *Zamach*, reż. Jerzy Passendorfer
- 1958
 - *Dezterter*, reż. Witold Lesiewicz
 - *Eroica*, reż. Andrzej Munk

- 1957
 - *Kanał*, reż. Andrzej Wajda
 - *Człowiek na torze*, reż. Andrzej Munk

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1975)
- Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1963)
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1959)
- Krzyż Walecznych (1939)
- Brązowy Krzyż Zasługi z Mieczami (1943)
- Warszawski Krzyż Powstańczy^[1]
- Złoty Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2006)^[3]
- Odznaka „Zasłużony Działacz Kultury” (1981)
- Medal ZAiKS-u (2009)^[6]
- Odznaka Honorowa ZAiKS-u (1978)^[6]

Nagrody i wyróżnienia

- Nagroda Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1977)
- Nagroda Miasta Stołecznego Warszawy (1979)
- Nagroda *Złote Grono* na XI LLF w Łagowie za twórczy wkład scenopisarski w dorobek polskiej szkoły filmowej (1979)
- Nagroda Specjalna ZAiKS-u (1998)^[6]
- Nagroda honorowa *Pióro Mistrza* za całokształt twórczości na Lecie Filmów w Toruniu (2005)
- Polska Nagroda Filmowa Orzeł za Osiągnięcia Życia (2010)^[7]

Przypisy

1. *Powstańcze Biogramy - Jerzy Stawiński* (<https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/jerzy-stawinski,i,42266.html>) [online], www.1944.pl [dostęp 2025-06-08].
2. Jacek Szczerba: Jerzy Stefan Stawiński nie żyje (https://wyborcza.pl/1,75475,8007963,Jerzy_Stefan_Stawinski_nie_zyje.html). wyborcza.pl, 20 czerwca 2010. [dostęp 2013-01-07].
3. Zmarł wybitny filmowiec Jerzy Stawiński (<http://www.tvp.info/informacje/kultura/zmarl-wybitny-filmowiec-jerzy-stawinski/1922332>). [tvp.info](http://www.tvp.info), 12 czerwca 2010. [dostęp 2013-01-07].
4. Ostatnie pożegnanie Jerzego Stefana Stawińskiego (<https://web.archive.org/web/20130605211818/http://polskalokalna.pl/wiadomosci/mazowieckie/warszawa/news/ostatnie-pozegnanie-jerzego-stefana-stawinskiego,1496837,3319>). polskalokalna.pl, 23 czerwca 2010. [dostęp 2013-01-07]. [zarchiwizowane z tego adresu (<http://polskalokalna.pl/wiadomosci/mazowieckie/warszawa/news/ostatnie-pozegnanie-jerzego-stefana-stawinskiego,1496837,3319>) (2013-06-05)].
5. Wyszukiwarka cmentarna – Warszawskie cmentarze ([http://www.cmentarzekomunalne.com.pl/mapa/mapa.php?cment=PWZKI&rzad=TUJE&kwatery=II%20B%2030&grob=8&dane="+imie="+nazwisko=Stawi%C5%84ski+check_nazwisko=on+check_ur="+rok=1800+miesiac=1+dzien=1+rok2=2020](http://www.cmentarzekomunalne.com.pl/mapa/mapa.php?cment=PWZKI&rzad=TUJE&kwatery=II%20B%2030&grob=8&dane=)

+miesiac2=4+dzien2=29+check_zg+=rok_zg1=1800+miesiac_zg1=1+dzien_zg1=1+rok_zg2=2020+miesiac_zg2=4+dzien_zg2=29+cmentarz=#kotwica).

6. *Laureaci Nagród ZAiKS-u* (<https://www.zaiks.org.pl/artykuly/2020 sierpien/laureaci-nagrod-zaiks-u/>) [online], www.zaiks.org.pl [dostęp 2025-06-08].
7. Orły 2010 (http://www.pnf.pl/edycja2010/?id=edycja2010&_id=edycja2010). [pnf.pl](http://www.pnf.pl), 1 marca 2010. [dostęp 2013-01-07].

Bibliografia

- Stawiński J.S., Giza B., Stawiński J.S., *Do filmu trafiłem przypadkiem. Rozmowa z Jerzym Stefanem Stawińskim*, Warszawa: Wydawnictwo Trio, 2007, ISBN 978-83-7436-124-8, OCLC 177238980 (<https://search.worldcat.org/title/177238980>).

Linki zewnętrzne

- Jerzy Stefan Stawiński (http://ahm.1944.pl/Jerzy_Stefan_Stawinski/). ahm.1944.pl, 20 sierpnia 2005. [dostęp 2013-01-07].
- Alex Kłóś: W kinach zawsze się całowali (<http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,61085,4057043.html>). wiadomosci.gazeta.pl, 13 kwietnia 2007. [dostęp 2013-01-07].
- Helena Kowalik: Piszczyk to ja (<https://www.tygodnikprzeglad.pl/piszczyk-ja>). przeglad-tygodnik.pl, 4 maja 2004. [dostęp 2013-01-07].

Źródło: „https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Jerzy_Stefan_Stawiński&oldid=79003662”